

УДК 615.838:504.062.2] (477.85)

ОБҐРУНТУВАННЯ МОЖЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ВИЖНИЦЬКИЙ" (ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ) ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Новодран О.В., Нікіпелова О.М., Солодова Л.Б., Коєва О.М., Коєва Х.О., Захарченко Є.А.

*ДУ "Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації
та курортології МОЗ України"*

Подано результати вивчення проявів мінеральних вод різного хімічного складу на території національного природного парку (НПП) "Вижницький". Обґрунтовано необхідність їх подальшого комплексного вивчення з метою розробки Інструкції щодо практичного використання при внутрішньому та зовнішньому застосуванні у лікувальній практиці. Територія НПП "Вижницький" характеризується сприятливими умовами для широкого розвитку всіх видів оздоровлення. На сьогодні є всі умови для створення центру медичної та соціально-психологічної реабілітації дітей та дорослих. У перспективі, із залученням у лікувальному процесі мінеральних вод - центру санаторного лікування дітей та дорослих.

Ключові слова: Чернівецька область; національний природний парк "Вижницький"; мінеральні води; лікувальні центри.

Природні умови НПП "Вижницький" (Чернівецька область) за загальними рисами відрізняються від умов уже існуючих в Українських Карпатах природних національних парків.

Складність геологічної будови території НПП "Вижницький" зумовлена знаходженням його на контакті південно-західного схилу Волино-Подільської плити Східно-Європейської платформи та складчастих структур Карпатської геосинклінальної області. Вся його площа розміщена в зоні внутрішнього передгірного прогину, і лише крайня південна частина, смуга шириною 250 - 350 м вздовж північних схилів пасма Сміловатий, знаходиться безпосередньо в Орівській скибі Скибової структурно-фаціальній зони суто Карпатських складчастих структур.

Територія НПП, як і територія Українських Карпат у цілому, відрізняється несприятливими умовами для формування запасів підземних вод. Це спричинено передусім геологічною будовою та геоморфологічними особливостями.

На території НПП "Вижницький" протягом 1981 -1983 рр. Львівською геологорозвідувальною експедицією проведено пошукові роботи на мінеральні води (МВ), якісну оцінку яких виконано Одеським НДІ курортології. Пізніше проведено окремі роботи щодо оцінки придатності окремих свердловин та джерел до промислового розливу.

Роботами 2011 р. було обстежено декілька джерел і відібрано проби на фізико-хімічні та мікробіологічні аналізи.

Свердловинами та джерелами, що розкрили водоносні горизонти й комплекси у відкладах нижньоменілітової і бистрицької свит палеогену і стрийської серії крейдяної системи, було отримано мінеральні води широкого спектра мінералізації (від 0,3 до 79,0 г/дм³) і різного складу.

У 1991 р. інститутом була досліджено воду свр. № 32М та визнано її придатною до промислового розливу у пляшки як лікувально-столову під назвою "Вижницька". На сьогодні вода не розливається. Її майбутнє використання потребує обґрунтування сучасними дослідженнями.

Хімічний склад води стабільний у часі й відповідає такій формулі:

С_{орг} 0,006-0,010 М_{0,56-0,57} $\frac{HCO_3 58-SO_4 25-38}{Ca 69-70 Mg 18-20}$ рН 7,4 Т еС 9,0.

Серед слабкомінералізованих вод з умістом органічних речовин НПП "Вижницький" найбільш вивчено МВ з джерела № 1 у с. Виженка, яку за результатами наших досліджень 1998 - 1999 р., визнано лікувально-столовою та придатною до промислового фасування під назвою "Діана":

С_{орг} 0,009 М_{0,56} $\frac{HCO_3 76-SO_4 17}{Ca 63 Mg 20}$ рН 7,7 Т 10 еС.

Джерело "Бик" розташовано на виїзді з м. Вижниця біля автодороги Вижниця-Багна на висоті 407 м над рівнем моря. Джерело каптовано у вигляді голови бика. Хімічний склад води відповідає формулі:

С_{орг} 0,009 М_{0,44} $\frac{HCO_3 76-SO_4 15}{Ca 66 Mg 25}$ рН 7,4 Т еС 9,0.

Підвищений уміст органічних речовин (більше 5 мг/дм³) дозволяє обґрунтовано прогнозувати біологічну активність та можливі лікувальні властивості води джерела "Бик", що, у свою чергу, потребує організації робіт щодо її медико-біологічної оцінки. Джерело використовується на сьогодні місцевим населенням для питних потреб.

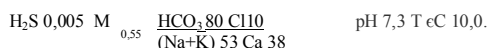
В урочищі "Стебник" джерело № 1 знаходиться на висоті 521 м над рівнем моря і каптовано у вигляді колодязя. За основним хімічним складом

- це гідрокарбонатна кальцієва вода з мінералізацією 0,48 г/дм³:

Джерело використовується місцевим населенням та туристами для питних потреб.

Неподалік, в урочищі "Зубринець", було досліджено джерело, яке виходить практично у руслі потічку Зубринець. Серед обстежених джерел вода відрізняється запахом сірководню, величина якого становить 4,53 мг/дм³. Основний хімічний склад води гідрокарбонатний кальцієво-натрієвий з мінералізацією 0,55 г/дм³:

Джерело біля підніжжя гори Стіжок розташовано на висоті 521 м, каптовано у вигляді колодязю. За основним хімічним складом - це гідрокарбонатна кальцієва вода з мінералізацією 0,34 г/дм³:

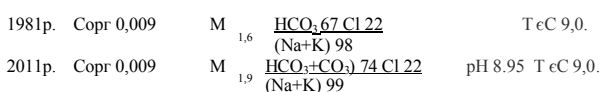

МВ малої мінералізації (1,0 - 5,0 г/дм³) найчастіше зустрічаються свердловинами в межах НПП "Вижницький". Вони формуються у водовмісних породах менлітової і бистрицької свит палеогену і в стрийській свиті крейдяних відкладів.

Описуючи МВ малої мінералізації, розкритих свердловинами в межах НПП "Вижницький", необхідно відмітити низький дебіт більшості свердловин. Враховуючи, що води малої мінералізації, при використанні в лікувальних цілях, зазвичай, вживаються всередину і витрата їх невелика - до 1 дм³/д на людину, можна для подальшого вивчення рекомендувати найбільші водопритоки порід і свердловини, що їх розкрили. Такими є свердловини: № 1МВ в інтервалі до 30,0 м з дебітом 4,3 м³/д, № 8МВ по усій глибині випробування - до 150 м з дебітом 4,0 м³/д та № 14МВ в інтервалі 50 - 75 м з дебітом 7,1 м³/д.

Свр. № 8МВ було обстежено у 2011 р. Вона пробурена у верхів'ях р. Виженка, на її лівому березі, нижче за течією від бази відпочинку "Трембіта".

Основний хімічний склад за період з 1981 р. не змінився і є хлоридно-гідрокарбонатним натрієвим з мінералізацією 1,6 - 1,9 г/дм³:

Підвищений уміст органічних речовин дозволяє прогнозувати лікувальні властивості води, які можуть бути встановлені тільки на підставі її

медико-біологічної оцінки.

МВ високої мінералізації на території, що описується, отримано свр. № 2МВ та № 17МВ в інтервалі глибин 30 - 50 м та св. № 9МВ в усіх інтервалах від 25 до 125 м.

Макрокомпонентний склад вод усіх свердловин та інтервалів схожий. Води хлоридні натрієві, з вмістом хлорид-іонів від 79 до 85 мг-екв.%, іонів натрію від 90 до 96 мг-екв.%. Мінералізація води свр. № 2МВ найбільш висока і складає 32 г/дм³, свердловини № 17МВ - 17,6 г/дм³, свр. № 9МВ - від 17,8 до 23,9 г/дм³, на самовиливі - 18,5 г/дм³. Досліджені води слабколужні (рН 7,5 - 7,9 од. рН) з низькою концентрацією нормованих компонентів та сполук, за винятком бромиду (67,3 мг/дм³), відібраній зі свердловини на режимі самовиливу.

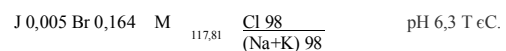
Слід зазначити, що води високої мінералізації використовуються, головне, для бальнеологічних цілей шляхом зовнішніх процедур (ванн, душей та ін.) і витрата води на одну людину складають 200 - 250 дм³. Отриманий на стадії пошуків дебіт кожної з приведених свердловин не перевищує 4,3 м³/д і може задовольнити потребу бальнеолікарні у водах даного типу.

У окремих пробах води свердловин і джерел НПП "Вижницький" виявлено також такі компоненти, як бром і залізо, що містяться в концентраціях, при яких МВ чинять специфічну лікувальну дію.

Свр. № 2МВ отримано хлоридні натрієві розсоли з мінералізацією 40,0 - 51,0 г/дм³ і вмістом заліза в окремих пробах від 18,0 до 91,5 мг/дм³.

Роботами 2011 р. було обстежено джерело "Черешенька" біля с. Черешенька Вижицького району в безпосередній близькості від межі парку.

За своїм основним хімічним складом - це хлоридний натрієвий розсіл з мінералізацією 117,81 г/дм³:

Води такого складу застосовуються у лікувальній практиці у розведеному стані для зовнішнього (8 - 35 г/дм³) та внутрішнього (3 - 3,8 г/дм³) застосування. МВ джерела "Черешенька" може стати одним з чинників гідромінеральної бази при організації центру санаторного лікування. На сьогодні використовується місцевим населенням для випарювання солі та самолікування.

Джерело "Лужки" низхідного типу розташовано в однойменному урочищі, на правому березі р. Виженка, на висоті 582 м над рівнем моря.

За основним хімічним складом води джерела "Лужки" сульфатні, хлоридно-сульфатні магнієво-натрієві або сульфатні складного катіонного складу з мінералізацією 0,3 - 0,41 г/дм³. Макросклад води, низький рН, специфічний набір мікрокомпонентів

свідчать про формування хімічного складу води у межах сульфідного зруденіння.

Існуючий ряд спостережень за джерелом, його хімічним складом не має систематичного характеру, є спорадичним, що робить актуальним необхідність такого моніторингу, а також обладнання джерела сучасним каптажом, за необхідністю, і бюветом. Вода перспективна для лікувального застосування, яке обґрунтовується комплексом досліджень. Нині використовується населенням та туристами для самолікування.

Через недостатню вивченість, підземні води урочищ "Зубринець", "Стебник", "Стіжок" не можна віднести до категорії мінеральних, вони потребують додаткових досліджень. Прояви мінеральних вод знаходяться на чистих, незабруднених територіях з відносно обмеженим доступом населення, організованого та неорганізованого туризму.

Різноманіття МВ дозволяє прогнозувати можливість створення гідромінеральної бази для центрів санаторного лікування на території НПП "Вижницький".

Головними завданнями у цьому напрямку є:

- виявлення на місцевості та оцінка можливості використання пошукових свердловин;
- облаштування існуючих джерел і свердловин каптажними спорудами;

- вивчення хімічного складу МВ та їх дебіту;
- медико-біологічна оцінка якості й цінності мінеральних вод на підставі комплексу доклінічних досліджень і клінічних випробувань з розробкою Інструкції практичного використання у лікувальній практиці з розробкою медичних показань щодо їх лікувального застосування.

Джерела з мінеральними водами необхідно облаштувати стендами з інформацією про їх хімічний склад.

Практично всі прояви МВ розташовані у зонах регульованої та сталої рекреації, а також господарської діяльності, що, у свою чергу, значно полегшує їх облаштування та курортно-рекреаційне використання.

Територія НПП "Вижницький" характеризується сприятливими природними умовами для широкого розвитку всіх видів оздоровлення. На сьогодні тут є усі умови для створення центру медичної та соціально-психологічної реабілітації дітей та дорослих. У перспективі, із залученням у лікувальний процес МВ - центру санаторного лікування. Пансіонат з лікуванням "Зелені пагорби" у с. Виженка є найбільш підготовленим закладом для розвитку на його базі вищевказаних центрів.

А.В. Новодран, Е.М. Никипелова, Л.Б. Солодова, Е.М. Коева, К.А. Коева, Е.А. Захарченко. Обоснование возможности создания на территории национального природного парка "Вижницкий" (Черновицкая область) лечебных учреждений. Представлены результаты изучения проявлений минеральных вод различного химического состава на территории национального природного парка (НПП) "Вижницкий". Обоснована необходимость их дальнейшего комплексного изучения с целью разработки Инструкции по практическому использованию при внутреннем и наружном применении в лечебной практике. Территория НПП "Вижницкий" характеризуется благоприятными условиями для широкого развития всех видов оздоровления. Сегодня есть все условия для создания центра медицинской и социально-психологической реабилитации детей и взрослых. В перспективе, с привлечением в лечебном процессе минеральных вод - центра санаторного лечения детей и взрослых.

Ключевые слова: Черновицкая область; национальный природный парк "Вижницкий"; минеральные воды; лечебные центры.

Novodran O.V., Nikipelova O.M., Solodova L.B., Koeva O.M., Koeva C.O., Zaharchenko E.A. Ground of possibility of creation on territory of national natural park "Vijnickiy" (Chernivtsi area) medical establishments. The results of study of displays of mineral waters of different chemical composition are presented on territory of national natural park (NNP) "Vijnickiy". The necessity of their further complex study is reasonable with the purpose of development of Instruction on the practical using for internal and outward application in medical practice. Territory of NNP "Vijnickiy" is characterized by favourable terms for wide development of all types of making healthy. For today there are all terms for creation of center of medical and socially-psychological rehabilitation of children and adults. In a prospect, with bringing in the medical process of mineral waters - center of sanatory treatment of children and adults.

Key words: the Chernivtsi area; national natural park "Vijnickiy"; mineral waters; medical centers.